

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Aleše Roztočila a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Petry Weissové v právní věci žalobce: **J. H.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní 118/16, Praha 1, proti rozhodnutí žalované ze dne 2. 2. 2022, č. j. 10.01-000014/22-002, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 5. 2022, č. j. 6 A 31/2022 - 18,

t a k t o :

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 5. 2022, č. j. 6 A 31/2022 - 18, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Přehled dosavadního řízení

[1] Žalovaná v záhlaví uvedeným rozhodnutím nevyhověla žádosti žalobce ze dne 7. 1. 2022 o určení advokáta k poskytnutí bezplatné právní služby podle ustanovení § 18c zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, k zastupování v řízení před Ústavním soudem o ústavní stížnosti proti usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 11. 2021, č. j. 4 Ads 286/2021 - 51.

[2] Žalobce podal proti rozhodnutí žalované žalobu, kterou spojil s žádostí o osvobození od soudních poplatků, neboť jeho majetkové poměry, pro které žádal o určení advokáta z důvodu nemajetnosti, se nijak podstatně nezměnily. V žalobě uvedl, že nemá žádný movitý a nemovitý majetek a na živobytí mu zbývá částka pouhých 4.675 Kč měsíčně.

[3] Městský soud nadepsaným usnesením žalobce částečně osvobodil od soudních poplatků pro toto řízení v rozsahu dvou třetin zákonné výše poplatku, s tím,

že poplatková povinnost žalobce spojená s řízením o žalobě tedy činí 1.000 Kč. Vyšel přitom z údajů předložených žalobcem ve vyplněném prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudního poplatku ze dne 7. 5. 2022. Žalobce uvedl, že pobírá starobní důchod ve výši 11.476 Kč měsíčně, přičemž je mu vyplácena jen exekučně nezabavitelná částka ve výši 10.291 Kč. Dále uvedl, že 6x obdržel mimořádnou okamžitou pomoc (příspěvek na Covid-19) ve výši 200 Kč. Má dluh u věřitele JUSTRINON MANAGEMENT s.r.o. ve výši 110.280,20 Kč s výší měsíční splátky 1.156 Kč. Mezi dalšími výdaji uvedl nájemné ve výši 5.100 Kč měsíčně a platbu ve výši 675 Kč měsíčně za internet pro provoz datové schránky. Žalobci na obživu měsíčně zbývá částka 4.716 Kč.

[4] Městský soud dospěl k závěru, že žalobce vzhledem k tvrzeným příjmům disponuje finančními prostředky v dostatečné výši na to, aby mohl alespoň částečně nést jednorázové náklady řízení, které představuje zaplacení soudního poplatku ve výši 1.000 Kč.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[5] Žalobce (dále též „stěžovatel“) podal proti usnesení městského soudu kasační stížnost. Namítl, že soud nesprávně posoudil právní otázku vzniku nároku na úplné osvobození od soudních poplatků a neosvobodil ho od hrazení soudních poplatků v celém rozsahu. Navrhl, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení zrušil a přiznal stěžovateli úplné osvobození od soudních poplatků, jak ve věci předmětné žaloby, tak ve věci kasační stížnosti.

[6] Stěžovatel nejprve v kasační stížnosti shrnul své majetkové poměry. K datu podání žaloby mu k uspokojení nákladů na živobytí zbývá částka 4.716 Kč na měsíc (tj. 157 Kč na den), která nepokrývá ani nezbytné náklady na stravu (stěžovatelem vyčísleny na 6.030 Kč/měsíc). Podle stěžovatele je rozhodnou skutečností k zodpovědnému posouzení nároku na úplné osvobození od soudních poplatků porovnání skutečného příjmu stěžovatele s hranicí, kterou stát určuje jako hranici chudoby. Podle toho je nepochybné, že stěžovatel žije s příjmem nižším, než je hranice chudoby. Jen na úhradu minimální stravy mu chybí 1.314 Kč na měsíc a tento výpadek je nucen řešit omezováním stravy a prodejem věcí. Nemůže obstát ani zdůvodnění soudu, že když si stěžovatel může dovolit zaplatit částku 675 Kč na měsíc za provoz internetu, může si dovolit zaplatit také soudní poplatek ve výši 1.000 Kč. Městský soud tímto rozhodnutím nutí stěžovatele k prohloubení již tak zjevné chudoby, jinak mu bude odepřeno ústavní právo na přezkoumání správního rozhodnutí soudem.

III. Posouzení kasační stížnosti

[7] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil zákonné náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že byla podána včas, osobou oprávněnou, proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná. Poté přezkoumal důvodnost kasační stížnosti v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů. Neshledal vady dle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

pokračování

[8] V souvislosti s žádostí stěžovatele o osvobození od soudního poplatku soud sděluje, že podáním kasační stížnosti proti procesnímu rozhodnutí městského soudu (s výjimkou procesního rozhodnutí, kterým se řízení o žalobě končí) nevzniká stěžovateli poplatková povinnost a stěžovatel nemusí být zastoupen advokátem (srov. usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, č. 3271/2015 Sb. NSS). Nyní napadené usnesení o částečném osvobození od soudních poplatků nepochybně je takovým procesním rozhodnutím. Nejvyšší správní soud proto zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost nepožadoval, neboť poplatková povinnost stěžovatele netíží. Stejně tak nevyžaduje povinné zastoupení stěžovatele. Proto Nejvyšší správní soud o žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků v řízení o kasační stížnosti samostatně nerozhodoval.

[9] Kasační stížnost je důvodná.

[10] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. *[ú]častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.*

[11] Na úvod Nejvyšší správní soud poznamenává, že individuální osvobození od soudních poplatků je procesním institutem, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých sociálních poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, který by mu případně znemožnil přístup k soudní ochraně ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Smyslem tohoto institutu není kompenzovat navrhovateli finanční zátěž spojenou se soudním řízením, ale zajistit přístup k soudu. Účastník řízení žádající o osvobození od soudních poplatků proto musí v první řadě osvědčit, že jsou v jeho případě splněny zákonem stanovené předpoklady. Pokud tuto povinnost nesplní, soud osobní, výdělkové a majetkové poměry účastníka sám z úřední povinnosti nezjišťuje (srov. např. usnesení NSS ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, č. 537/2005 Sb. NSS). Soud je povinen v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele (srov. rozsudek NSS ze dne 19. 8. 2009, č. j. 8 As 20/2009 - 50).

[12] Městský soud vycházel ze správných předpokladů, pokud zdůraznil, že stěžejní podmínkou pro osvobození od soudních poplatků je nedostatek prostředků žadatele, což je skutečnost, kterou musí žadatel doložit. Stejně tak správně uvedl, že úplné osvobození od soudních poplatků je opatřením výjimečným, které lze použít u osob zcela nemajetných.

[13] Zároveň je třeba připustit, že v otázkách částečného osvobození od soudních poplatků je již z povahy věci vždy přítomna jistá míra uvážení toho kterého předsedy senátu. Z judikatury vyplývá, že udrželi-li se toto uvážení v zákonných mezích a odpovídá-li skutkovým okolnostem, nemůže být samo užití soudcovského uvážení důvodem

pro zrušení přijatého usnesení o osvobození od soudních poplatků Nejvyšším správním soudem (viz rozsudek NSS ze dne 15. 5. 2013, č. j. 6 As 75/2013 - 18).

[14] Nejvyšší správní soud vychází z majetkových poměrů stěžovatele. Stěžovatel na výzvu městského soudu předložil vyplněný formulář potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce, z něhož vyplývá, že je rozvedený, žije v domácnosti sám, přičemž na něm není žádná osoba finančně závislá a není zaměstnaný z důvodu odchodu do starobního důchodu. Stěžovatel pobírá starobní důchod ve výši 11.476 Kč, ze kterého mu po provedení exekučních srážek a odečtení nezbytných výdajů na bydlení a internetové připojení zbývá na živobytí částka pouhých 4.716 Kč. Tato částka stěžovateli nedostačuje ani na uspokojení základních životních potřeb. Co se týče měsíční částky za provoz internetu ve výši 657 Kč, nelze ji srovnávat s jednorázovým soudním poplatkem, respektive považovat ji za „zbytný“ výdaj. Pro stěžovatele představuje internet jedinou možnost, pomocí něž je informován o okolním světě, a uspokojuje tak jednu ze základních životních potřeb, neboť v důsledku své situace musel prodat televizní i rozhlasový přijímač. Z majetkových poměrů stěžovatele vyplývá, že veškeré své měsíční příjmy stěžovatel spotřebuje k uspokojení základních životních potřeb a tyto prostředky jsou pro něj nepostradatelné. V posuzované věci se jednalo o specifickou situaci, kdy by zaplacení soudního poplatku byť i pouze ve výši 1.000 Kč znamenalo pro stěžovatele výrazný a nepřiměřený zásah do jeho majetkové sféry a překážku v přístupu k soudu. Městský soud posoudil majetkové poměry stěžovatele příliš přísně. Nejvyšší správní soud uzavírá, že právě uvedené skutečnosti představují zvláště závažný důvod podle § 36 odst. 3 s. ř. s., pro který je třeba stěžovateli přiznat úplné osvobození od soudních poplatků.

[15] Lze poukázat i na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 2. 2021, č. j. 4 Ads 391/2020 - 31, jímž stěžovatelka byla stejně jako stěžovatel poživatelkou starobního důchodu ve výši 11.391 Kč, přičemž po odečtení výdajů na bydlení ji na živobytí zbývalo 4.379 Kč, kdy stěžovatelka byla v tomto případě zcela osvobozena od soudních poplatků. Obdobně je Nejvyššímu správnímu soudu z úřední činnosti známo, že byl stěžovatel (stejný jako v nyní projednávané věci) usnesením NSS ze dne 26. 4. 2019, č. j. 3 As 95/2019 - 34, zcela osvobozen od soudních poplatků, aniž by se jeho finanční situace ke dni rozhodování městského soudu zásadním způsobem změnila.

[16] Nejvyšší správní soud shledal námitky stěžovatele důvodnými, neboť výše přiznaného osvobození neodpovídá osobním a majetkovým poměrům stěžovatele a požadování zaplacení soudního poplatku by ve svém důsledku mohlo vést k odepření přístupu k soudu stěžovateli.

IV. Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

[17] Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost důvodnou. Usnesení městského soudu podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude městský soud vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

pokračování

[18] Městský soud v novém rozhodnutí rozhodne též o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 věta první s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 10. srpna 2022

Mgr. Aleš Roztočil
předseda senátu